

سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

دارگاه فرزدی مشهد
۵۳۳ مطبوعات تحصیلات تکمیلی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی شهید مرتضی مطهری

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد
رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

۱۱ / ۴ / ۱۳۷۸

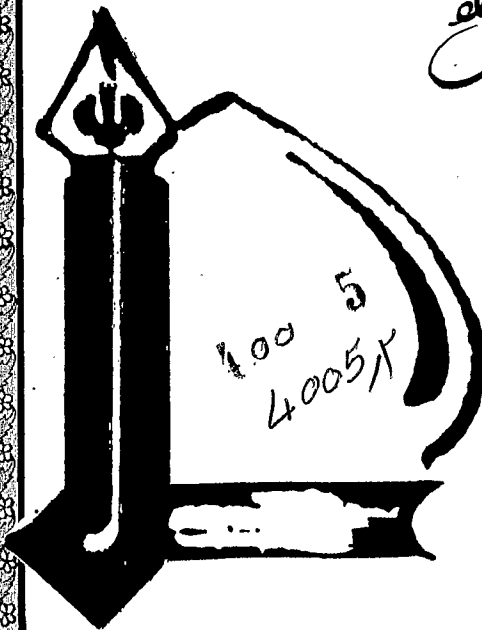
موضوع رساله
حکایت‌ها نماز در کردستان

به استیضاح استاد ارجمند
جناب آقای عبدالحکیم عبدالمهرنگ

جسد اول

نگارش
سید محمد کرمی تبریزی

سال تحصیلی ۷۳-۱۳۷۳

* بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ *

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ الْمُتَوَاتِرُ
الْمُتَوَالِیْ عَلٰی سَیِّدِ الثَّقَلِیْنَ الَّذِیْ اَسَّسَ قَوَاعِدَ دِیْنِ الْمُسْلِمِیْنَ
وَ مُبَیِّنِ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ وَ اَفْضَلِ الْمُرْسَلِیْنَ مُحَمَّدٍ وَ عَلٰی آلِ
بَيْتِهِ الْمَظْلُوْمِیْنَ الْهُدَاةِ الْمَهْدِیِّیْنَ وَ السَّادَةِ الْمُطَهَّرِیْنَ وَ
الْاَوْصِیَاءِ الْمَرْضِیِّیْنَ الَّذِیْنَ مِنْ رَكِبَ سَفْنَ هِدَايَتِهِمْ نَجَا وَ مَنْ
تَخَلَّفَ عَنْهَا زَلَّ وَ ضَلَّ وَ هَوَىٰ وَ مَنْ تَرَكَهُمْ فَالشَّيْطَانُ لَهُ قَرِیْنٌ،
فَالْعِتْرَةُ وَ الْقُرْآنُ لَا یَفْتَرِقَانِ اِلٰی یَوْمِ الْقِيَمَةِ، وَ هُمَا خَلِیْفَتَا
رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ الثَّقَلَانِ الْعَظِیْمَانِ اللَّذَانِ
یَجِبُ عَلٰی الْاُمَّةِ التَّمَسُّكُ بِهِمَا مَعًا.

وَ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَ جَمِیْعِ الْمَخْلُوْقِیْنَ عَلٰی اَعْدَائِهِمْ وَ
مُبْغِضِهِمْ وَ مُعَانِدِیهِمْ وَ الْمُنْحَرِفِیْنَ عَنْهُمْ وَ مَنْ لَمْ یُقَرَّبْ بِوَلَايَتِهِمْ
وَ مُنْكَرِیْ فِضَائِلِهِمْ وَ مَنَاقِبِهِمْ وَ مُدَّعِیْ شُؤْنِهِمْ وَ مَرَاتِبِهِمْ وَ
غَاصِبِیْ حُقُوْقِهِمْ مِنَ الْاَوَّلِیْنَ وَ الْاٰخِرِیْنَ اَبَدًا اَبَدِیْنَ .

تقدیم به:

مقام ولایت عظمیٰ و حجة اللہ الکبریٰ، نیر اعظم و وجه اللہ الاکرم، قائم المنتظر و ناموس اکبر، صاحب غیبت الهی و وارث دعوت نبوی، زبده عوالم کون و مکان، و قطب دایره امکان، نور خدا در آسمان و زمین، و مایه شفاى قلوب مؤمنین، رحمت قادر مَنان و مظهر قدرت یزدان، چراغ هدایت بشر و امام ثانی عشر، لطف پروردگار سبحان، و سیّد الإنس و الجنّ، چشمه گشای زلال معرفت و چهره نمای جمال حقیقت، بنیان برانداز کاخ ستمکاران و نوربخش حیات موافقان، نگهبان دین و آیین، و بر-همزن سامان مخالفین، سبب قوام جهان و عالمیان، و راهنمای گمشدگان و بیچارگان، ابن امیر مؤمنان، صاحب العصر و الزّمان، **حضرت بقیة اللّٰه، ولی عصر و قائم آل محمّد (ص)**، روحی و ارواح العالمین له الفداء، عجل اللّٰه تعالی ظهوره و فرجه.

« دِباچه »

الف - خطبه: ستایش بی نهایت و نیایش بی غایت، پروردگاری را سزاست و آفریدگاری را رواست که ناصب اعلام هدی و رافع سماوات علی و خافض ارضین سُفلی است، و فاتح ابواب رحمت و مُعطی اقسام حکمت و مرَبّی عالمین است، و محرّک فلک و روان بخش سمک و مُوجد انسان و ملک است، راغِم انفِ جاجدین و جازِم اعناقِ ملجِدین و قاصِم ظَهْرِ جَبّارین است.

و صلوات بی پایان و سلام فراوان بر روان پاک پیغامبران، به ویژه بر سالار آنان نبی مکرم و رسول معظم، فخر عرب و عجم، نُخبه کُلّ اُمم، حضرت خاتم انبیاء و سید اصفیاء و سالار اتقیاء محمدبن عبداللّه (صلی اللّه علیه و آله).

و رحمت بی ابتدا و درود بی انتها بر آل طاهرین و عترت طیبین و سلالة منتخبین و ذرّیه منتجبین وی، که نفس او و یا بضعه تن اویند، و یکی از دو خلیفه و عدل کتاب هُویند، و محبوبان الهیند و صاحب تاج و تخت شاهیند، که از آنها دو بحر متلاقی که مشتمل به ذرّ نفیسه و گوهرهای شریفه مستخرجه اند.

به ویژه بر نفس امیرلوگشَف، و شاهِ نجف ابوالحسنین، صاحب الهجرتین، ولی کونین، عدل احمد و محمود، و محبوبِ ثانی وجود، و اولِ موجود، وصی مصطفی (ص) و ولیِ مجتبی و خلیفه خدا و امام هدی حضرت علی مرتضی علیه السلام.

و بر اولاد کرامش بخصوص ملک جهان و خلیفه رحمان، قطب عالم وجود، حضرت مهدی

موعود، حجة بن الحسن العسکری صلوات الله و سلامه عليه.

و لعنت ابدی، و نفرین سَرمَدی بر دشمنان و غاصبین حق آنها و حامیان آنان، از صغیر و کبیر و ضعیف و خطین، و قدیم و جدید، تا خدا را خدایی است و بنده را گدایی است.^۱

ب- چگونه انتخاب موضوع: و بعد چنین گوید خاکسار آستان قبله هفتم و امام هشتم، سلطان

سریر ارتضاء علی بن موسی الرضا (ع): چون توفیق الهی یار و عنایت ربانی مددکار شد برای انتخاب موضوع پایان نامه - با مشورت استادان و صاحب نظران محترم - سه مطلب را به کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده الهیات شهید مرتضی مطهری (ره) ارائه نمودم، تا بعد از بررسی همه جانبه اعضای محترم کمیته، یک مطلب به عنوان موضوع به حقیر تکلیف شود تا در باره آن به تحقیق و تفحص بپردازیم.

به فضل الهی و عنایات سبحانی، موضوع «**جایگاه نماز در قرآن و سنت**» به اقل طلب ابلاغ گردید، با این شرط که با راهنماییهای خردمندانه استاد راهنما و مشورتهای حکیمانه استاد مشاور بتوانم رساله جامعی پیرامون این موضوع فراهم کنم و صرفاً به ذکر آیات و احادیث اکتفا نکنم، از این رو بنده این امر را به فال نیک گرفته و از لحظه ابلاغ موضوع شروع به کار کردم، و الآن که این دیباچه را تنظیم می‌کنم قریب به یک سال از شروع این کار می‌گذرد، سه ماه اول را به مطالعه کتب و مقالات و نشریاتی که حاوی این موضوع بودند، گذراندم، و حدود یک ماه طول کشید که طرح اولیه این نامه را آماده کردم، و حدود هفت ماه مشغول فیش برداری از منابع و مآخذ مربوط به این موضوع بودم، و الآن مدت بیست روز است که به تنظیم و تدوین مطالب یادداشت شده مشغول می‌باشم.

امید وافر دارم که با دعای امامی که این رقعہ را به حضرتش تقدیم کردم، فیض حضرت باری مثل گذشته از حقیر دریغ نگردد و بیش از پیش این ضعیف ناتوان را در تاپ و تکثیر نوشتجاتش یاری کند.

ج- اظهار عجز و ناتوانی: شکی نیست که موشکافی و تحلیل از حقیقت نماز نیاز به نگاشتن

۱- اقتباس از کتاب مهدی الاریب/ج ۱/۶ و ۷.

کتابها دارد، انسان گویی با برخورد به نیت و تکبیرة الاحرام و حمد و سوره و رکوع و سجود و تشهد و سلام به دریایی بی کران و بحری بی ساحل برخورد کرده است.

شرح و توضیح حقایق نماز، و این سیر پر ارزش معنوی فقط در خور پیامبر عزیز (ص) و امامان با کرامت (ع) است، و دست ماتهیدستان از میوه این حقیقت کوتاه است.

نماز را یک انسان منور به نور الهی، و یک متصل به ملکوت عالی عالم، و یک آراسته به تخلیه و تخلیه و تجلیه و یک غرق گشته در صحوه موق و فنا، و یک شربت عشق او چشیده، و یک نمازگذار واقعی باید تجزیه و تحلیل کند، تهی دست بی نوا را کجا رسد که چهره الهی و ملکوتی این عبادت را نشان دهد. حقیر کثیر التقصیر و عاصی و عاجز و شرمندۀ ناتوان و فقیر مسکین علاقه داشت به اینکه، ای کاش می توانست نماز را با همه گستردگی اش به رشته تحریر درآورد، اما کم مایگی و عجز قلم مانع از نوشتن است.

باید گفت: این نوشتار فقط دورنمایی است از ظاهر نماز و راهنمایی است به سوی این حقیقت کامل و چشمه فیاض خداوند.

امید است همانگونه که سالار شهیدان کربلا، سرحلقه عاشقان، امیدعارفان، عشق محبان، نوای بی نوایان، یار مستمندان، دواي درد دردمندان، حضرت حسین بن علی (ع) در ظهر عاشورا، در آن لحظه ای که ابوثمامه صیداوی از حضرت خواست نماز ظهر را در آن باران اسلحه در حال جماعت با آن حضرت به جای آورد، و آن جناب به او فرمودند: خداوند ترا جزو نمازگزاران محسوب بدارد، ایزدمنان همه ما و شما و برادران و خواهران و فرزندان مان را موفق به نماز واقعی کند و در قیامت در صف نمازگزاران قرار دهد.^۱ - آمین یا رب العالمین.

د- مروری اجمالی به کل مطالب: در این جا شایسته است مروری اجمالی به کل مطالب و

مندرجات این نامه بیانداریم.

نامه پایانی ما با نام ایزد متعال شروع می شود که اول هر کاری و انجام هر تلاشی است، و بعد از

۱- اقتباس از کتاب عرفان اسلامی / ج ۵ / ۱۶۱ و ۱۷.

آن تقدیم نامه‌ای است که در آن اثر را با تمام نقایص و اشکالاتی که در آن به چشم می‌خورد به وجود مبارک حضرت حجّت (عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فَرَجَهُ الشَّرِيفُ) تقدیم نمودیم، باشد که نظر خاص آن بزرگوار سهو و خطای موجود در آن را در انظار بینندگان صحیح و درست جلوه دهد و حقیر را از شرمندگی نجات بخشد.

سپس دیباچه‌ای آورده شد که خود حاوی پنج نکته است، که عبارتند از:

الف - خطبه، ب - چگونگی انتخاب موضوع، ج - اظهار عجز و ناتوانی، د - مروری اجمالی بر کلّ

مطالب این نامه، ه - سپاس و تشکر.

بعد از آن کلامی دل‌نشین از امام امت ارائه می‌کنیم که خود به حق امام و مقتدای امت اسلامی در اقامه نماز بود، کسی که حتّی زیر سیرم بیمارستان هم از نماز غفلت نکرد، جاداشت که با سخن همچه عالم عاملی نامه ما شروع شود تا درس ایمان و عمل را با هم زمزمه کرده باشیم.

سپس پیامی دلسوز از قائدی معظم می‌آوریم که امروزه پرچمدار عزّت و شرف مسلمانان و ناخدای کشتی اسلام در دریای متلاطم قرن بیستم می‌باشد، کلامی که از عمق جان برمی‌خیزد، لاجرم بر جان هم خواهد نشست، توگوئی: نه تنها قلب و روح و زبان و ... گوینده آن نسبت به نماز عشق می‌ورزد، بلکه تمام اعضاء و جوارح قائل آن، مشتاق اقامه نماز است.

باشد که از انفاس طیب این بزرگان کمک جوییم، تا مسأله نماز را آنچنان که باید، به سمع مبارک مشتاقان آن برسانیم.

✕ از این جا، نامه ما به پنج بخش و یک خاتمه تقسیم می‌شود.

بخش اول آن، در «تعریف قرآن و سنت و نماز» است. که دارای پنج فصل می‌باشد که به ترتیب

عبارتند از:

۱- الف: معرفی قرآن، ب: حجیت قرآن.

۲- الف: سنت چیست؟، ب: حجیت سنت پیامبر (ص)، ج: حجیت سنت ائمه (ع).

۳- معنای کلمه صلات: الف: معنای لغوی، ب: ترجمه عرفانی، ج: معنای ولایتی، د: معنای شرعی.

۴- الف: اسما می نماز در قرآن، ب: موارد استعمال کلمه «صلات» در قرآن.

۵- چهره ملکوتی نماز.

بخش دوم: در «تأثیرات نماز و فرجام ترک آن» می باشد، که مشتمل بر بیست و دو فصل است، به

این قرار:

۱- مفهوم اقامه نماز، ۲- اهمیت و مراتب اجزای نماز، ۳- نماز و ولایت، ۴- جبهه جنگ و نماز و داع، ۵- دیدگاه دانشمندان جهان در باره نماز، ۶- نماز و عشق حقیقی، ۷- نماز و مقام ملکوتی، ۸- نقش نماز در توبه سر کرده زدها، ۹- داستانها و خبرهایی درباره نماز خاشعان، ۱۰- از نماز چه می آموزیم؟، ۱۱- نصیحتی پدرانه در باره نماز، ۱۲- منشاء خوف اولیای خدا، ۱۳- پاداش یکتاپرستان نمازگزار، ۱۴- چه بدبختی بزرگی!، ۱۵- عاقبت بی نمازی، ۱۶- سر انجام عبادت نکردن چیست؟، ۱۷- حرمت سبک شمردن نماز و سستی نسبت به آن، ۱۸- پانزده اثر دنیوی و اخرویی برای ترک نماز، ۱۹- ترک نماز چند قسم است، ۲۰- ترک نماز از روی عمد گناه کبیره است، ۲۱- کمک به تارک نماز، ۲۲- سگ از تارک بندگی بهتر است.

بخش سوم: در «حقیقت نماز» است که حاوی پنج فصل می باشد بدین ترتیب:

۱- اسرار نماز ۲- مقدمات نماز ۳- مقارنات نماز ۴- منافیات نماز ۵- تعقیبات نماز.

بخش چهارم: درباره «جایگاه نماز در قرآن» است، که شامل یک مقدمه و هفده فصل می باشد.

بدین بیان:

۱- مقدمات نماز در قرآن، ۲- نمازهای واجب و مستحب در قرآن، ۳- انبیاء الهی و نماز، ۴- نماز و تقوا، ۵- بازداشتن نماز از فحشاء و منکر، ۶- الف: نماز و کسالت - ب: جهر و اخفات در نماز، ۸- آیاتی که در آن صبر و نماز با هم بکار رفته اند، ۹- آیاتی که در آن نماز و زکات کنار هم ذکر شده اند، ۱۰- نماز و نظم، ۱۱- نماز، محور زمان بندی، ۱۲- نماز و شورا، ۱۳- نماز و قربانی، ۱۴- نماز و مسائل اخلاقی، ۱۵- نماز و ستایش خداوند، ۱۶- نماز اعراب جاهلی، ۱۷- معانی دیگر واژه «صلات» در قرآن.

در این بخش سعی شده است بیش از هشتاد و چهار آیه قرآن که در آنها لفظ «صلات» یا یکی از

مشتقات آن بکار رفته است مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد، با توجه به این نکته که، محور اصلی بحث در تمام آیات مسأله نماز است، ولی گاهی اوقات با عنایت به مقام بحث مسائلی را که به طور مستقیم یا غیر مستقیم به مسأله‌ای از مسائل نماز مربوط می‌شود مورد بحث قرار می‌گیرد.

ضمناً در این بخش کیفیت نماز یومیّه، نماز مسافر، نماز خوف، نماز جماعت، نماز جمعه، نماز شب، به دلیل این که صریحاً در قرآن ذکر شده‌اند به تفصیل مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بخش مذکور با شرح و توضیح آیه شریف پنجاه و ششم سوره سبّ و سوم قرآن^۱ - سوره مبارک احزاب - به اتمام می‌رسد.

بخش پنجم این نامه: در «نماز و سیره معصومین (ع)» می‌باشد، که از یک مقدمه و چهارده فصل تشکیل شده است، که در هر فصل سیره عملی و قولی یکی از چهارده اختر فروزان آسمان امامت و ولایت تجلی می‌کند و مسیر ظلمانی دنیوی را به سوی بهشت ابدی روشنایی می‌بخشد.

علاوه براین، سعی شده که در این بخش کیفیت نماز غفیله، نماز استغاثه به حضرت زهرا (س)، نماز فاطمه (س) یا نماز توجه کنندگان، نماز آیات، نماز اول هر ماه، نماز حاجت، نماز جعفر بن ابی طالب «نماز جعفر طیّار»، نماز عید فطر و قربان، نماز استسقاء «طلب باران» نماز استخاره و نماز مریض به بحث و بررسی گرفته شود.

خاتمه و پایان بخش نامه ما در «عبادت احرار» یا «نماز و سیره علماء» می‌باشد، که در آن بعد از بیان مطالبی چند، سیره عملی بیست و دو عاشق نمازگزار به عنوان الگوهای رفتاری برای نسل جوان معرفی می‌شود، بدان امید که: هر کدام از این بزرگان اسوه‌ای حسنه و نمونه لایق برای علاقه مندان به نماز باشند.

آخرین فرزانه‌ای که از نمازش گفتگو می‌کنیم، علامه شهید مرتضی مطهری است به جهت تشکر از زحمات وافری که این بزرگ استاد حوزه و دانشگاه در جهت منور کردن حیات انسانی خصوصاً نسل جوان متحمل شده‌اند و به خاطر این که، دانشکده‌ای که حقیر در آن تحصیل می‌کند مزین

۱- سوره احزاب (۳۳)/۵۶. [إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا]

به نام مبارک ایشان است، خواستم خاتمه نامه را با شرح نماز او به پایان ببرم.

چون مطالب این نامه در دو مجلد تدوین می‌شود، لذا برای سهولت دسترسی به مطالب هر جلد فهرست تفصیلی مطالب و مندرجات در پایان هر جلد به طور مستقل آورده می‌شود.

سپس «فهرست منابع و مآخذ» جهت معرفی کتبی که بنده در نوشتن مطالب به آنها رجوع کرده‌ام، در پایان جلد دوم ارائه خواهد شد. لازم است این نکته را تذکر دهم که در لابلای مباحث در پاورقی هر صفحه منابعی که مطالب آن بحث از آنها استخراج شده به منظور حفظ امانت به نحو اختصار ذکر شده است، ولی معرفی کامل مآخذ در این فهرست خواهد آمد.

هـ - سپاس و تشکر: اول از خالق بشر در اعطاء توفیق و ارائه تحقیق باید تشکر کرد و بعد از

زحمات مخلوق به مفاد - مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْخَلْقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ -

لذا از لطف الهی و توفیق رحمانی که توسط حضرت باری جل و اعلیٰ به این بنده کم مقدار افاضه شد و فکر و قلم او را - هر چند قاصر - وسیله‌ای برای تبیین فرعی از فروع دین قرار داد، بسیار شاکرم و عاجزانه دست‌گذاری را به سوی آن غنی جمید دراز می‌کنم و همواره توفیق بیشتری را جهت درک و نشر معارف دینی مسألت می‌نمایم.

بعد از سپاس از خداوند متعال این جانب از مساعی تمامی مرتبیان و معلّمان و استادانم که از مرحله ابتدایی برایم زحمت کشیده‌اند و تا این مرحله حقیر را کمک کرده‌اند، بازبانی قاصر و قلبی سرشار از مهر و محبت نسبت به تک تک این عزیزان قدردانی می‌کنم.

خصوصاً از استادانی که مانند پدری دلسوز این متحیر را با دریای پر تلاطم فقه و اصول را هدایت کرده‌اند سپاسگزاری می‌کنم.

از استادان صرف و نحو حوزه و دانشگاه که حقیر را با دنیای قرآن و حدیث خصوصاً و متون عربی آشنا کردند بسیار متشکرم.

از عزیزانی که مرا در آشنایی با متون حدیثی و کتب رجالی کمک کردند، تشکر فراوان می‌کنم.

از راهنمایی‌بی‌شایبه استادارجمند جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای عبدالکریم عبداللّهی نژاد

و همچنین از زحمات استاد گرانمایه جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای کاظم مدیر شانه‌چی که در دوران تحصیل همواره در پیچ و خم مسائل تحقیق رهگشای این جانب بوده‌اند، بی نهایت سپاسگزارم. از مسؤولین عزیز کتابخانه دانشکده الهیات و برادران کتابدار آن که حق برادری را در باره حقیر به اتمام رسانده‌اند، تشکر میکنم.

از مسؤولین کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، اعم از مسؤولین تالار قفسه باز و محترمین اتاق محققان و برادران بخش گردش کتاب که زحمات و مراجعات زیاد حقیر را متحمل شدند و با بی ادبی او ساختند و همواره هر چه تقاضا کرد، در اختیارش قرار دادند، بی اندازه ممنونم، و تا زنده‌ام مدیون مهر و محبت ایشان خواهم بود.

در پایان جا دارد که از خانواده محترم خویش که همیشه مُشوق بنده در راه کسب علم و دانش بوده‌اند و با به عهده گرفتن مسؤولیت های زندگی شرایط را برای تحصیل و تدریس من فراهم نموده‌اند صادقانه تشکر کنم و موفقیت و سربلندی روز افزونشان را از خداوند مَنان مسألت نمایم.

در حق تک تک بزرگانی که حقیر را در طی مراحل مختلف تحصیل یاری نموده‌اند دعا می‌کنم، و امید وافر دارم که در روز حشر پاداش زحمات خالصانه خود را از دو دست مبارک جدّم حضرت محمد بن عبدالله (ص) و فرزندان معصوم آن رسول مکرم الهی (ص) دریافت نمایند. اِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدَيْنَا وَلِمَنْ وَّجَبَ حَقُّهُ عَلَيْنَا»

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ تَعَالَى، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ.

سید محمود میر نوربخش

« بهمن ماه ۷۳ »

« کلام امام خمینی (ره) درباره نماز »

حضرت امام خمینی (ره) در کتاب تحریر الوسیله می‌فرماید: سزاوار است که نمازگزار در تمام اقوال و افعال نماز حضور قلب داشته باشد، چون تنها آنچه را که به آن توجه کرده به حسابش گذاشته می‌شود، بنابراین باید تمام توجهمان به نماز و انکار آن باشد، و با توجه کامل به حضور معبود جل جلاله و عظمت و جلال هیبت او به نماز بایستیم، و قلب خود را از غیر او فارغ گردانیم، و خود را در برابر خدای عظیم و بزرگ قرار داده، او را مخاطب سازیم و با او به راز و نیاز بپردازیم.

و چون شخص این را دریافت، قلبش را هیبت فرا می‌گیرد، و خود را در ادای وظیفه مقصر می‌بیند از آن خدا می‌هراسد، و آنگاه وسعت رحمت الهی را می‌نگرد و امید به رحمت الهی پیدا می‌کند و برایش حالتی میان خوف و رجاء و بیم و امید حاصل می‌شود که این صفت کاملین است و دارای درجات و مراتب بی شماری به حسب درجات عبادت کنندگان است.

و سزاوار است که نمازگزار دارای خضوع و خشوع، سکینه و وقار بوده، با لباسی آراسته و خوشبو، مسواک زده، شانه کرده باشد، و نمازش را همچون نماز وداع بخواند، و با خدا تجدید توبه و انابه و استغفار کند، و همچون عبد ذلیل در برابر خداوند بایستد و در گفتن «ایاک نعبد و ایاک نستعین» صادق باشد و تنها خدا را عبادت کند و تنها از او یاری جوید، نه این که بنده هوای نفس باشد و دست حاجت پیش این و آن دراز کند.

و سزاوار است که بکوشد از اعمالی که مانع قبولی نماز است مانند خود برتربینی، حسد، غیبت، و حبس زکات و سایر حقوق واجب خودداری نماید^۱.

نماز مهمترین اعمال دینی است که اگر قبول درگاه خداوند عالم شود، عبادتهای دیگر هم قبول می‌شوند، و اگر پذیرفته نشود اعمال دیگر هم قبول نمی‌شوند.

و همان طور که اگر انسان شبانه روز پنج نوبت در نهر آبی شستشو کند، چرکی در بدنش نمی‌ماند، نمازهای پنج‌گانه هم انسان را از گناهان پاک می‌کند.

و سزاوار است که انسان نماز را در اول وقت بخواند و کسی که نماز را پست و سبک شمارد، مانند کسی است که نماز نمی‌خواند.

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: کسی که به نماز اهمّیت ندهد و آن را سبک شمارد، سزاوار عذاب آخرت است.

روزی حضرت در مسجدتشریف‌داشتند، مردی وارد و مشغول نماز شد، و رکوع و سجودش را کاملاً بجا نیاورد، حضرت فرمودند: اگر این مرد در حالی که نمازش این طور است از دنیا برود، به دین من از دنیا نرفته است.

پس انسان باید مواظب باشد، که با عجله و شتابزدگی نماز نخواند و در حال نماز به یاد خدا و با خضوع و خشوع و وقار باشد، و متوجّه باشد که با چه کسی سخن می‌گوید و خود را مقابل عظمت و بزرگی خداوند عالم بسیار پست و ناچیز ببیند، و اگر انسان در موقع نماز کاملاً به این مطلب توجه کند از خود بی‌خبر می‌شود، چنانکه در حال نماز تیر از پای مبارک امیرالمؤمنین (ع) بیرون کشیدند و آن حضرت متوجّه نشدند.

و نیز باید نمازگزار توجه و استغفار نماید از گناهانی که مانع قبول شدن نماز است^۲.

۱- تحریر الوسیله/ج/۱/۱۵۵.

۲- توضیح المسائل/۸۶.

« پیام مقام معظم رهبری در باره اقامه نماز »

هیچ وسیله‌ای محکم‌تر و دائمی‌تر از نماز برای ارتباط میان انسان با خدا نیست، مبتدیت‌ترین انسانها رابطه خود با خدا را به وسیله نماز آغاز می‌کنند، برجسته‌ترین اولیای خدا نیز بهشت خلوت انس خود با محبوب را در نماز می‌جویند.

این گنجینه ذکر و راز را هرگز پایانی نیست و هر که بیشتر با آن آشنا شود جلوه و درخشش بیشتری در آن می‌یابد.

... مردم ما و جامعه ما و بخصوص جوانان ما که اکنون بار امانت سنگینی را بر دوش گرفته‌اند، باید نماز را منبع قدرتی لایزال بدانند، و در برابر جبهه فساد و بی‌عدالتی و کجروی که امروز بشریت را تهدید می‌کند از نماز و یاد خدا نیرو بگیرند.

میدان مبارزه‌ای که امروز پیش روی ماست، ما را به تکیه گاه مستحکم ذکر خدا و امید و اعتماد به او، بیش از همیشه و بیش از همه محتاج می‌سازد، و نماز آن سرچشمه جوشانی است که این امید و اعتماد و قدرت معنوی را به ما می‌بخشد!

همان‌طور که مژده قیام نماز، پیامبر عظیم الشان (ص) را - چنانکه در حدیث آمده است - به وجد می‌آورد، و به بلال مژده رسان همیشه نماز می‌فرمود: «أرحنا یا بلال!» یعنی ای بلال! دل‌مان را با اذان -

۱- فرازی از پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیه الله خامنه‌ای، به گردهمایی سالانه نماز ۱۶/۷/۱۳۷۰.